

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

SROVNÁNÍ RODINNÉ POLITIKY NIZOZEMSKA A ČESKÉ
REPUBLIKY PO ROCE 2000

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, PhD.

Autor práce: Olga Klepáčková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: prezenční

Ročník: třetí

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses. cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 15. Března 2012

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jaroslavu Šetkovi, PhD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod	5
1 Rodina	8
1.1 Definice	8
1.2 Funkce rodiny	8
2 Rodinná politika	10
2.1 Definice	10
2.2 Cíle rodinné politiky.....	11
2.3 Typologie rodinné politiky	11
3 Základní demografické údaje	14
4 Česká republika	15
4.1 Vývoj rodinné politiky ve 20. Století.....	15
4.2 Národní koncepce rodinné politiky	17
4.3 Ekonomická podpora rodiny.....	18
4.3.1 Finanční podpora.....	18
4.3.2 Opatření na trhu práce	22
4.4 Výchovná podpora rodiny	23
5 Nizozemsko	24
5.1 Vývoj rodinné politiky ve 20. Století.....	24
5.2 The Strength of the Family	27
5.3 Ekonomická podpora rodiny.....	29
5.3.1 Finanční podpora.....	29
5.3.2 Opatření na trhu práce	32
5.4 Výchovná podpora rodiny	33
6 Komparace	34
Závěr	38
Seznam použitých zdrojů	39
Seznam příloh	42
Abstrakt	51
Abstract	52

ÚVOD

Rodina je základ společnosti. Alespoň tak nás to učí v občanské nauce na základní škole. Jak píše Potůček „*je nezastupitelným místem vzájemné pomoci a zdrojem sociálního bezpečí*“¹. Proto je velmi důležité, aby byla schopna zvládat své problémy sama. Nicméně často je potřeba nějakého zásahu z vnějšího prostředí a poskytnutí pomoci (např. finanční). Jeden z důvodů, proč jsem si vybrala toto téma, je i to, že se v dnešní době vytrácí podpora rodiny ze širší společnosti. Lidé začínají připisovat větší hodnotu jiným věcem, než je vytváření stabilního prostředí pro výchovu dětí. Toto téma je hodně diskutované nejen v České republice, ale i v jiných evropských zemích, z důvodu snižující se porodnosti v několika posledních desetiletích. Ačkoliv se může zdát, že počet narozených dětí se pomalým tempem ročně zvyšuje, prognózy do dalších let nejsou moc povzbudivé.

Finální verze názvu mé bakalářské práce je odvozena z toho, že podoba rodiny se s každým desetiletím obměňuje, a s ní i cíle rodinné politiky. Po roce 2000 v České republice i Nizozemsku došlo k určitým, buď legislativním, nebo postojovým změnám. Roku 2001 byl v Nizozemsku přijat Law Work and Care, zákon, který stanovuje podmínky sloučení práce a péče o děti. Také zahrnuje úpravu vyplácení dávek ze systému nemocenského pojištění. Dalším mezníkem bylo přijetí Wet inkomstenbelasting téhož roku, který upravuje podmínky odvádění daně z příjmu. Dále byl přijat Law Basic Provision Childcare (2005), který představuje inovaci péče o děti mimo domácnost, její náklady a kvalitu. A v neposlední řadě byla stanovena koncepce rodinné politiky v dokumentu „The Strength of the Family“ (2008), který bude více objasněn v kapitole 5.

V České republice byla v tomto období přijata řada zákonů, které svým působením mimo jiné vymezují finanční opatření pro rodiny. Patří sem např. zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, všechny ve znění pozdějších předpisů. Dále byla v roce 2004 uveřejněna „Národní zpráva o rodině“, na kterou o rok

¹ POTŮČEK, M. Křížovatky české sociální reformy. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. S. 49. ISBN 80-85850-70-2.

později navázal dokument „Národní koncepce rodinné politiky“, který je více rozveden v kapitole 4.

V rámci své bakalářské práce bych tedy ráda popsala, jak se o nejstarší a základní jednotku společnosti stará Česká republika a jedna z nejdemokratičtějších a nejliberálnějších zemí světa, Nizozemsko. Tato práce je rozdělena do několika hlavních kapitol. v první kapitole vymezují, co pojmem rodina myslí jednotliví autoři, česká a holandská rodinná politika, a jaké jsou funkce rodiny. V kapitole následující definují rodinnou politiku, její cíle a typologie. Ve třetí kapitole zběžně uvádím demografický vývoj, který je důležitý k pochopení změn v oblasti sociální politiky v obou zemích. Následují pak kapitoly zabývající se vývojem rodinné politiky v jednotlivých zemích, její současnou podobou vymezenou dokumenty „Národní koncepce rodinné politiky“ a „The Strength of the Family“, které zhodnotily situaci (v té své zemi) a navrhly možnosti řešení, a systémem podpory poskytovaný rodinám. Kapitulu zahrnující vývoj rodinné politiky jsem přidala z důvodu pochopení stavu její dnešní podoby v těchto dvou zemích, protože politika každé země se vyvíjela za jiných podmínek. Cíl mé práce je zpracován v poslední kapitole ‚Komparace‘, kde uvádím srovnání finančního zabezpečení a podpory na trhu práce, a vyznačuji hlavní rozdíly mezi těmito zeměmi, jejich klady a zápory z hlediska toho, co přijde důležité mně jako sociálnímu pracovníku.

Jak si jistě v seznamu literatury povšimnete, mám velmi mnoho elektronických zdrojů. Důvodem je malá dostupnost tištěné literatury týkající se holandské rodinné politiky v České republice, zejména proto, že jak bude ještě zmíněno, v dnešní době v Nizozemsku neexistuje termín ‚rodinná politika‘. Většinu informací jsem tedy převzala ze stránek nizozemské vlády, a jejich jednotlivých resortů, které se zabývají otázkou rodiny. Také bylo na toto téma zpracováno mnoho článků, které jsou v rámci větších průzkumů uveřejňovány pouze online. Při uvádění názvů zákonů, dávek, dokumentů apod. se držím jazyka, kterým byly uvedeny v mých zdrojích (tedy anglického popř. holandského), a ve většině případů uvádím svůj překlad do českého jazyka. Co se týče kapitol zahrnující Českou republiku, čerpala jsem také převážně z online uvedených informací na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva financí. Nechci však opomenout komplexní přehled rodinných politik jednotlivých evropských zemí od autorky Matějková,

Paloncyová v dílech Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I a Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II, které mi také posloužily jako zdroj mnoha informací a inspirace ke zpracování mé bakalářské práce. Mezi další tituly, které jsem využila, patří Soumrak sociálního státu od Jana Kellera, díky kterému jsem pochopila kontext vývoje sociálního státu a vlivy, které jej ovlivňují.

1 RODINA

1.1 Definice

Holandská rodinná politika definuje rodinu jako každou domácnost, kde je jeden, nebo více dospělých, zodpovědný za péči a výchovu o jedno nebo více dětí.²

Česká moderní rodinná politika rodinu pokládá za „*soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi.*“³ Jelikož však v těchto domácnostech často žijí i jiní lidé, přesnějším pojmem, který také uvádí Poláková (2005) je rodinná domácnost (a jejím jádrem je pak úplná nebo neúplná rodina).

Národní zpráva o rodině uvádí několik dílčích definic. „*Rodina by měla být chápána jako zdroj lidského kapitálu, který je pro další rozvoj státu naprosto nezbytný.*“⁴ V užším pojetí vymezuje rodinu jako společenství, které je založeno na základě určitých vztahů (rodičovského a partnerského), které vycházejí z rodinného práva, jelikož podle právního řádu České republiky předpokládá manželské soužití založení rodiny a výchovu dětí. v širším pojetí se neliší od definice holandské, a to, že je to „*jakákoliv forma soužití dvou osob opačného pohlaví s dětmi.*“⁵ Rozdíl je pouze v tom, že v Nizozemsku mohou osvojit dítě i homosexuální páry. Rodina by také měla vykazovat pevné mezigenerační (a vnitrogenerační) vazby založené na solidaritě.

1.2 Funkce rodiny

Rodina by měla plnit několik funkcí. Pro moji práci je důležité si je alespoň základně přiblížit, abychom mohli posoudit, do jaké míry je rodinám poskytován prostor a pomoc při jejich naplňování.

² *Family policy*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut. [Citováno 2012-03-6]. Dostupné na <http://www.sejn.nl/youthpolicy/Factsheets/Family%20Policy.pdf>.

³ POLÁKOVÁ, O. Rodinná politika. In KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005. 3. Přepřacované vydání. S. 344. ISBN 80-7357-050-5.

⁴ *Národní zpráva o rodině*. Praha: MPSV, 2004. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 11.

Patří sem funkce *biologicko-reprodukční*, jejímž smyslem je plození zdravých dětí a předávání genetického fondu rodičů dalším generacím.

Socializačně-výchovná funkce – rodina je prostředím primární socializace dítěte, kde se dítě učí vzorům a modelům chování, které následně uplatňuje v širší společnosti, rodiče také představují soubor hodnot, které dítě přebírá.

Emocionální funkce, ta je důležitá pro dobrý psychický vývoj dítěte a možné navození dalších emočních vztahů.

Ekonomicko-zabezpečovací funkce, která zajišťuje materiální zabezpečení dítěte.

2 RODINNÁ POLITIKA

2.1 Definice

Literatura nám nenabízí jednotnou definici rodinné politiky. Jak uvádí Matějková, Paloncyová (2004) do užšího pojetí rodinné politiky spadá poskytování dávek a služeb, které se výhradně zaměřují na páry s dětmi či osamělé rodiče, věcná a hotovostní podpora, slevy na dani, mateřská, rodičovská dovolená, zařízení pro děti a dotace k tomu potřebné, rodinné právo. Podle širšího pojetí je rodinná politika hlavně součástí opatření, která jsou rozšířena i do dalších oblastí sociální politiky, a mohou tak mít vliv na blaho rodin, např. opatření v dopravě, bezpečnosti, zaměstnanosti apod.

Rodinná politika je součástí sociální politiky daného státu a svými opatřeními podporuje rodinu (patří sem právní, ekonomická a sociální opatření). *„Vědomé a cílené působení veřejných institucí na právní, ekonomický a sociální stav rodin, na její členy a na její prostředí staví tak rodinu pod zvláštní ochranu státu, jejíž nedílnou součástí by mělo na druhé straně být i garantování práv na svobodu a sebeurčení členů rodin, které by vylučovalo přímé zásahy státu mířící k ovlivňování rodinného chování.“*⁶

Ministerstvo práce a sociálních věcí vymezuje rodinnou politiku jako *„souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny.“*⁷ Tato politika je tzv. průřezová, tzn. *„že zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí života společnosti, jako je např. bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce, infrastruktura.“*⁸ Musí se však brát v úvahu, že rodina je vysoce soukromá struktura, jejíž autonomie a schopnost se samostatně rozhodovat se musí respektovat. Rodinná politika je proto *„soustředěna na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoli na přebírání těchto rolí a zasahování do vnitřního života rodin, rozdělení sociálních rolí v rodině atd.“*⁹

⁶ POLÁKOVÁ, O., 2005. S. 344.

⁷ *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí*. Praha: MPSV, 2008. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf. IBSN 978-80-86878-82-9. S. 8.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

2.2 Cíle rodinné politiky

Národní koncepce rodinné politiky (2005) stanovuje jako obecné cíle rodinné politiky vytvořit takové klima ve společnosti, aby podporovalo vznik podmínek, které by umožnily lidem zrealizovat životní strategie sloužící k naplnění rodičovských a partnerských cílů. Staví na respektování různých zájmů a potřeb rodin a členů rodiny. Toto se může dít legislativní i nelegislativní cestou, a to:

- *usilováním o odstranění překážek, kterými jsou rodiny vystaveny, a které ohrožují jejich stabilitu,*
- *vytvářením podmínek pro fungování rodin a všestranně je podporovat,*
- *posilováním vědomí rodinných hodnot v celé společnosti,*
- *posilováním vlastní zodpovědnosti rodičů a členů rodin navzájem.*¹⁰

2.3 Typologie rodinné politiky

S typem sociálního státu je spjat i typ rodinné politiky. Mezi nejčastěji citované typologie sociálních států patří typologie Esping-Andersena. Jak uvádí Matějková a Paloncyová „*ta je založená na tom, do jaké míry stát snižuje závislost občana na trhu práce, tj. do jaké míry garantuje jeho právo neúčastnit se trhu práce, aniž by to vážně ohrozilo jeho živobytí*“¹¹. Jsou rozlišovány následující čtyři typy (detailněji popsáno v Tabulce 1):

- Liberální typ (anglosaský) – charakteristika: pasivní politika zaměstnanosti, nízké zastoupení státního sektoru na trhu práce, flexibilní pracovní trh, slabá role odborů, nízké sociální dávky.

¹⁰ Rodinná politika na úrovni krajů a obcí, s. 8.

¹¹ MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004. S. 10. ISBN neuvedeno.

- Sociálně demokratický systém (skandinávský) - charakteristika: vysoké zdanění populace, aktivní politika zaměstnanosti, vysoká účast žen na trhu práce, štedrá sociální politika.
- Konzervativní režim (bismarckovský) – charakteristika: zaměřuje se na ochranu nezaměstnaných, zejména zdravotně postižených; sociální dávky závisí na sociálním pojištění – jeho době a výši plateb; podpora tradiční dělby rolí – muž je živitelem rodiny, na kterém je ekonomicky závislá žena, ta pečuje o děti a domácnost, popř. pracuje pouze na zkrácený úvazek.
- Režim prorodinně orientovaný (latinský) – charakteristika: podobný režimu liberálnímu, zejména stylem vměšování se, nicméně je zde velký důraz na pomoc rodiny v ochraně svých členů, nízká ekonomická aktivita žen, je znatelný konflikt rodiny a zaměstnání.

Od 90. let si své charakteristiky utváří i pátý model, a to tzv. postsocialistický režim sociálního státu. Objevily se nové problémy, související s přechodem na tržní ekonomiku, zejména chudoba, sociální exkluze, nezaměstnanost apod. Přechází se od rovnostářství a státní paternalismu k podpoře obyvatel k odpovědnému sociálnímu chování a utváří se soukromý sektor. Ženy jsou ve velké míře ekonomicky aktivní, avšak k pracovní aktivitě často nemotivuje nastavení systému sociálních dávek.¹²

¹² Srov. MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. 2004, S. 10.

Tabulka 1 Modely sociálního státu a typy rodinné politiky

Typ „státu blahobytu“	Liberální (anglosaský)	Sociálně-demokratický (skandinávský)	Konzervativní (bismarckovský)	Prorodinný (latinský)	Postsociální
Obecné rysy	Úloha trhu je prvořadá; pomoc státu náleží jen nejvíce potřebným; minimální stupeň přerozdělování zdrojů	Sociální práva každému; stát zajišťuje práci tam, kde není v soukromém sektoru; zavedené vysoké daně a vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	Profesní sdružení zajišťující základní sociální práva; vysoký stupeň přerozdělování zdrojů	Diferenciace podle ekonomické aktivity; neexistuje definice minimální mzdy	Vysoký stupeň přerozdělování zdrojů, postupný přechod od státního paternalismu k systému pomoci jen potřebným
Efekt na sociální strukturu	Existuje nerovnost mezi chudými a bohatými; zavedeno soukromé pojištění	Univerzalismus, solidarita; společnost rozšířena na úroveň střední vrstvy, zavedeno univerzální sociální pojištění	Hierarchie ve společnosti, loajalita; stát podporuje zajištění minimální životní úrovně	Hierarchie ve společnosti, loajalita	Postupná diferenciacce
Podpora rodiny	Není stanovena výše minimální mzdy ovlivňující životní minimum; odpovědnost za péči o děti spočívá na rodičích a soukromých sektorech	Plošné základní dávky rodinám; vysoké ostatní sociální dávky; dlouhá rodičovská dovolená; Rozvinutý systém institucí péče o dítě	Tradiční rodina je základním prvkem sociální struktury, živitel je hlavním zdrojem příjmů, méně rozvinutý systém institucí péče o děti	Nízká úroveň dávek, malá pomoc státu rodinám v péči o děti	Vysoká zaměstnanost žen, dlouhá rodičovská dovolená, rozvinutý systém péče o děti, nárok na sociální dávky testovaný, jejich výše často demotivuje k pracovnímu zapojení
Ovlivňování gender vztahů	Nevměšování se	Politika rovnosti pohlaví, podpora dvoupříjmového rodinného modelu	Tradiční jednokariérový model	Tradiční jednokariérový model	Dvoupříjmový model rodiny
Síť státních institucí péče o děti	Málo rozvinutá	Velmi rozvinutá	Velmi rozvinutá	Málo rozvinutá	Rozvinutá
Forma rodinných dávek	Daňové úlevy	Univerzální nárokové dávky	Dávky, odpočty z daní	Dávky, odpočty z daní	Především dávky
Populační politika	Neutrální	Child-friendly policy	Často populační cíle	Neutrální	Často populační cíle
Stát	Austrálie, Kanada, USA, Japonsko, Velká Británie, Švýcarsko	Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko	Německo, Rakousko, Belgie, Francie, Irsko, Nizozemsko , Lucembursko	Španělsko, Řecko, Itálie, Portugalsko	Česká republika , Polsko, Maďarsko, Slovensko, Slovinsko

Zdroj: Matějková, B. Poloncyová, J. 2004, s. 11.

3 ZÁKLADNÍ DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

Demografické údaje jsou nedílnou součástí zpráv týkajících se sociální politiky. Demografický vývoj má vliv na utváření těchto politik, zejména po fázi druhého demografického přechodu, kdy došlo k významné přeměně rodinného života. Nizozemska se to týkalo už od 60. let 20. st., zatímco Česká republika začala tomuto trendu podléhat až po pádu komunistického režimu. To nemění nic na tom, že velmi rychle dohnala (v některých případech i předešla) západoevropské země.

Údaje z Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) a Central Bureau voor de Statistiek (Centrální statistický úřad, dále jen CBS) nám ukazují, že se počet narozených dětí postupně snižoval, a začal se zvyšovat věk matek při prvním porodu. Úhrnná plodnost klesla v Nizozemsku ze silných 3,1 v období pouhých 15 let na 1,6 (rok 1960-1975). V té době se přecházelo z tradičního složení rodiny (otec, matka, tři děti) na domácnost s jedním dítětem. V České republice se úhrnná plodnost postupně snižovala a svého dna dosáhla v letech 1995-2000. Podle CBS patří nizozemské ženy, počínaje generacemi 50. let, k nejstarším prvorodičkám v Evropě. S tímto vývojem se postupně snižoval počet uzavřených manželství, i důsledkem uvolnění mravů, kdy docházelo k zvýšení počtu nesezdaných soužití. Na grafech 5 a 6 v Příloze I vidíme také postupně se zvyšující věk při uzavírání manželství (v roce 2001 došlo v Nizozemsku ke změně legislativy, počítá se tedy do těchto údajů i manželství uzavřená partnery stejného pohlaví).

Dalším důležitým údajem je rozvodovost. Ta v posledních 40 letech stoupá (v obou zemích), ale jak je zmíněno výše, Česká republika v některých oblastech předešla západoevropské země. To se týká zejména počtu rozvodů. V roce 2010 dosahovala úhrnná rozvodovost 50%.

Posledním demografickým údajem může být úmrtnost. Z pohledu mužů i žen je Nizozemsko průměrem v Evropské unii. Má stále relativně mladou věkovou skupinu. Naproti tomu podle údajů ČSÚ se předpokládá, že do budoucna bude Česká republika jednou z nejstarších evropských zemí. Z grafu 9 a 10 v Příloze I vidíme vývoj složení obyvatelstva dle věku v obou státech.

4 ČESKÁ REPUBLIKA

4.1 Vývoj rodinné politiky ve 20. Století

Za první republiky dosáhlo Československo velikého pokroku v oblasti sociální politiky, která stavěla nejen na tradicích solidárního jednání z období Rakouska Uherska, ale i na nově vzniklých demokratických institucích. Důležitými mezníky byly ustanovení ministerstva sociální péče, reforma nemocenského pojištění aj. Nicméně v této době ještě komplexní vědomá podpora rodiny nehrála příliš velkou roli v tehdejší politickém uvažování.¹³

Po komunistickém převratu v roce 1948 nastaly změny politického a hospodářského systému, které zasáhly přirozeně se vyvíjející českou společnost. Došlo k oslabení ekonomické soběstačnosti a nezávislosti rodiny, na druhou stranu to vedlo k zesílení její vnitřní soudržnosti, a na významu začala nabývat solidarita vycházející z mezigeneračního soužití. Vývoj české rodiny byl v letech 1948 – 1989 poznamenán i na úrovni politické. V této době trvala tendence vměšování se státu do všech soukromých oblastí lidského života. Byl propagován model dvoupříjmové rodiny. Tedy, že výdělečně činní byli oba manželé, a pro to byly poskytovány vhodné podmínky, což znamenalo např. zakládání zařízení denní výchovné péče aj. Docházelo k přebírání tradičních funkcí rodiny (zejména výchovné, socializační) totalitním státem, rodině v podstatě náležela pouze funkce biologicko-reprodukční. I přesto se rodina zachovala místem mezigenerační solidarity a vzájemné pomoci.¹⁴

Od 50. let se začala výrazněji formovat rodinná politika ve spojení se základními cíly a ideály socialismu. Tyto cíle byly především vedeny ekonomickými a populačními funkcemi (př. důležitá byla zaměstnanost žen a podpora porodnosti). Mezi další cíle totalitní rodinné politiky patřilo i rozvolnění rodinných vazeb, eliminace funkcí rodiny, a rodinné prostředí omezit pouze na jeho význam pro realizaci základních biologických potřeb. Byl využíván rozsáhlý systém finanční podpory rodinám, který byl podřízen

¹³ Srov. POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. S. 25. ISBN 80–85850–01–X.

¹⁴ Srov. Tamtéž, s. 26
Národní zpráva o rodině, s.15.

právě tomuto jedinému účelu rodiny. Ekonomická aktivita rodičů byla jasně preferována před péčí o děti. „Cílem totalitní rodinné politiky nebylo rodinu podpořit, ale ovládnout a využít.“¹⁵

Po roce 1989 vlivem západoevropských hospodářských modelů, se česká společnost měnila a přijímala také některé kulturní modely. Ty podnítily změny v rodinném chování české populace. Hovoříme o fázi druhého demografického přechodu (klesající plodnost, sňatečnost, úmrtnost a stoupající věk při prvním sňatku a prvním porodu). Ten v České republice probíhal o dvě desetiletí později než v zemích západní Evropy. Z tradiční role rodiny tak vychází systém sociální pomoci, dle kterého by rodina měla být základním zdrojem sociálního bezpečí a suverenity občana. v polistopadovém období byl pojem „rodinná politika“ využíván v různých koncepčních dokumentech, např. Scénář sociální reformy z r. 1990. V tomto dokumentu byly definovány cíle sociální reformy, zejména opuštění populačního účelu rodinné politiky a zdůraznění nezastupitelnosti rodinných funkcí. Jako kompenzace za řádnou péči o děti byly zavedeny plošné přídavky na děti. Také byla silně kritizována komunistická politika zaměstnanosti žen, a v oblasti rodiny bylo požadováno opětovné uznání mateřské péče o dítě, spojené s jejím zrovnoprávněním se zaměstnáním. Tato sociální reforma definovala rodinnou politiku zaměřující se pouze na oblast sociální ochrany rodiny cestou finančních transferů. V polovině 90. let byla provedená sociální reforma jako vyústění přístupu podpory nízko příjmové rodiny. Jako samostatný pilíř rodinných dávek byla zavedena státní sociální podpora. Došlo k individualizaci podpory rodin, jejímž kritériem se stala sociální solidarita vysokopříjmových rodin s nízkopříjmovými.¹⁶

¹⁵ Srov. *Národní zpráva o rodině*, s. 16.

¹⁶ Srov. MIKOVÁ, M. VAŠEČKA, I. Srovnávací analýza systému sociální pomoci v České a Slovenské republice po roce 1989. In POTŮČEK, M. RADÍČOVÁ, I. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Praha: Karolinum, 1998. S. 91. ISBN 80-7184-622-8.

Národní zpráva o rodině, s. 16.

4.2 Národní koncepce rodinné politiky

Pro rozvoj rodinné politiky je stěžejní zavedení regionální a lokální politiky. Toto je také mimo jiné vyjádřeno v dokumentu „Národní koncepce rodinné politiky“ (dále jen ‚koncepce‘), který v roce 2005 vytvořilo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, a který se odkazuje na o rok mladší Národní zprávu o rodině (2004). Tato koncepce stanovila cíle a prostředky, jakým způsobem zlepšit, ukotvit a provádět prorodinnou politiku v České republice.

Jak koncepce uvádí, je potřeba *„uvědomění si skutečnosti, že bez fungující rodiny, realizující své základní sociální funkce, je ohrožena samotná existence dané společnosti. Jinými slovy řečeno: bez soudržné rodiny nebude soudržná společnost a lidé budou méně spokojeni se svým životem; nesoudržná společnost bude rozkládána vnitřními tensemi (včetně politických konfliktů) a bude se muset potýkat s nepřiměřeně vysokými dodatečnými náklady v rovině ekonomické, sociální a emocionální.“*¹⁷ Je tedy důležité jednat a prostor k tomuto jednání může podat správně zakotvená rodinná politika. Proto koncepce uvádí, že *„péče o děti a jejich výchova není jen soukromou záležitostí rodičů, ale i významným prvkem úspěšného rozvoje společnosti.“*¹⁸ a proto finanční pomoc rodinám není jenom zátěží pro státní rozpočet, ale i *„investicí do budoucího rozvoje celé společnosti.“*¹⁹

Je potřeba dostat rodinu do popředí zájmů společnosti, a to kulturní přeměnou, která vrátí rodině její hodnotu ve společnosti. Mezi další důležité body patří zlepšení ekonomických podmínek pro rodiny zejména s nezaopatřenými dětmi. A v neposlední řadě je potřeba zlepšení postoje společnosti k rodině. A toto vše by měla zajistit prorodinná politika, která překračuje hranice svého rezortu a je politikou průřezovou. Koordinaci této politiky má na starosti MPSV ČR.

Cílem koncepce je zhodnocení situace a její případně zlepšení v těchto oblastech: podpora rodičovství a rodinné soudržnosti, finanční podpora rodiny

¹⁷ *Národní koncepce rodinné politiky*. Praha: MPSV, 2005. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf. S. 3.

¹⁸ Tamtéž, s. 4.

¹⁹ Tamtéž.

a bydlení, slučitelnost profesních a rodinných rolí, rodina a systém vzdělávání, rodina a systém zdravotní péče a v neposlední řadě rodina se specifickou potřebou.²⁰

Každoročně by mělo probíhat výroční zhodnocení naplňování těchto cílů a jejich aktualizace předkládané k široké veřejné diskuzi za účasti těch, kterých se tyto změny dotknou.

4.3 Ekonomická podpora rodiny

Ekonomická podpora rodiny může být uskutečňována následujícími možnostmi: finanční pomocí z oblasti daňových opatření a v oblasti systému sociální zabezpečení, a opatřením na trhu práce, která mají za účel snadnější propojení práce s péčí o děti.

4.3.1 Finanční podpora

DAŇOVÁ OPATŘENÍ

Tato nepřímá finanční pomoc rodinám poskytuje daňové zvýhodnění na vyživované dítě žijící s poplatníkem v jedné domácnosti, a odpočet na manžela či manželku (ve formě slevy na dani). Daňové zvýhodnění na vyživované dítě je poskytované formou slevy na dani, formou daňového bonusu, popřípadě kombinací obou forem.²¹

SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Následující oddíl poskytuje stručný přehled dávek vyplácených ze systému sociálního zabezpečení. Více o podmínkách nároku na některé dávky je v Příloze II.

Sociální pojištění

Sociální pojištění zahrnuje nemocenské pojištění, to je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, a základní důchodové pojištění (upraveno zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění).

²⁰ Více In *Národní koncepce rodinné politiky*.

²¹ Více na stránkách Ministerstva financí, dostupné na www.mfcr.cz.
Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu.

Dávky plynoucí ze systému nemocenského pojištění

Tyto dávky mají částečně nahrazovat ušlý příjem, o který rodiče přicházejí v důsledku těhotenství a péče o malé děti. Patří sem peněžité pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, a ošetřovné. Více v Příloze II.

Základní důchodové pojištění

Význam péče o dítě v důchodovém pojištění vychází z toho, že se péče o dítě do čtyř let věku, a doba pobírání peněžité pomoci v mateřství, považují za náhradní dobu důchodového pojištění. Na určení důchodového věku ženy mají vliv narození dítěte a jeho výchova, a tento věk je odstupňován počtem vychovaných dětí.²²

Dále se ze systému důchodového pojištění vyplácí vdovský / vdovecký důchod a sirotčí důchod.

Dávky státní sociální podpory

Systém sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Přídavek na dítě

Je to základní, dlouhodobá dávka, která má pomoci rodinám s dětmi pokrýt náklady, které jsou spojeny s výchovou nezaopatřených dětí. Tento nárok připadá nezaopatřenému dítěti, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než 2,4násobek částky životního minima rodiny. Je posuzován příjem za předchozí kalendářní rok a příjmem se také myslí i rodičovský příspěvek. Výše přídavku se liší podle věku nezaopatřeného dítěte.

²²Srov. PŘIB, J. et al. Mateřská a rodičovská dovolená. Praha: GRADA Publishing, 2002. S. 138-141. ISBN 80-247-0216-9.

Tabulka 2 Výše přídatku na dítě

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Výše přídatku na dítě (Kč/ měsíc)
Do 6 let	500
Od 6 do 15 let	610
Od 15 do 26 let	700

Zdroj: MPSV ČR, http://portal.mpsv.cz/soc/szp/obcane/prid_na_dite

Rodičovský příspěvek

Nárok na rodičovský příspěvek připadá rodiči, který se osobně po celý kalendářní měsíc, celodenně a řádně stará o dítě, které je v rodině nejmladší. Tento nárok trvá do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle však do 4 let věku dítěte. Vyplácení je prováděno na základě výpočtu denního vyměřovacího základu, kdy si rodič může zvolit výši částky, kterou chce vyplácet za měsíc.

Příspěvek na bydlení

Touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na něj vzniká vlastníkovu či nájemci bytu (ten však v něm musí být přihlášen k trvalému pobytu). Předpokladem je, že 30% (v Praze 35%) příjmů rodiny nepokryje náklady na bydlení, a zároveň tento podíl je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.²³

Porodné

V České republice je porodné jednorázová dávka poskytovaná v závislosti na výši příjmu, kterou se rodině s nízkými příjmy jednorázově přispívá na náklady související s narozením prvního dítěte. Hranice příjmů v rodině musí být nižší než 2,4násobek životního minima rodiny. Nárok na porodné nastává také v případě převzetí dítěte mladšího jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů, za stejných podmínek. Porodné náleží rodině pouze jednou a je stanoveno pevnou částkou, která činí 13 000Kč

²³ Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/2>.

na první narozené dítě. Narodí-li se s prvním živě narozeným dítětem další živě narozené dítě nebo děti, činí výše porodného 19 500Kč.²⁴

Pohřebné

Pohřebné je jednorázovou netestovanou dávkou, která je vyplácena na pokrytí nákladů při výpravě pohřbu. Nárok vzniká osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte (za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR). Výše pohřebného je stanovenou pevnou částkou 5 000 Kč.

Dávky pěstounské péče

Dávkami pěstounské péče jsou podle zákona 117 / 1995 sb. o státní sociální podpoře, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Více v Příloze II.

Pomoc v hmotné nouzi

Systém pomoci v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Je to forma pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, která by měla motivovat ke snaze zajistit si vlastní prostředky pro uspokojení životních potřeb. Pomocí tohoto opatření bojuje Česká republika proti sociální exkluzi. Dávkami v hmotné nouzi jsou: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. O těchto dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí příslušné krajské pobočky Úřadu práce ČR.

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Tyto dávky upravuje zákon č. 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Dle výše zmíněného zákona se poskytuje: příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku, výpůjčka

²⁴ Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí, dostupné na <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne>.

zvláštní pomůcky, a průkaz osoby se zdravotním postižením a některé benefity, které z něj vyplývají.

4.3.2 Opatření na trhu práce²⁵

Opatření na trhu práce mají za cíl podpořit sladování rodičovské role s rolí pracovní a vytváření podmínek k tomu vhodných. Rovnost mužů a žen v pracovním procesu je velmi diskutované téma, zejména po vstupu České republiky do Evropské unie. Ženy by měly být ohodnocovány stejně jako muži, a mělo by s nimi být srovnatelně zacházeno. Dále ženy v souvislosti s těhotenstvím a mateřstvím mají určitá práva. Je jím zaručena ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.

Dle právního řádu České republiky existují opatření, která směřují ke zvýšení ochrany a zvýhodnění žen a mužů v pracovních vztazích v souvislosti s těhotenstvím, porodem a péčí o dítě. V době těhotenství má zaměstnankyně právo na převedení na jinou práci, a pokud na této pozici dosahuje bez svého zavinění nižšího výdělku, má právo na vyrovnávací příspěvek v těhotenství. V období po porodu náleží matce – zaměstnankyni mateřská dovolená po dobu 28 týdnů (na kterou musí nastoupit nejdéle 6 týdnů před plánovaným porodem). V této době jí sice nenáleží náhrada mzdy / platu, ale má nárok na dávky nemocenského pojištění a státní sociální podpory. Po skončení mateřské dovolené je zaměstnavatel povinen zařadit zaměstnankyni na její původní místo.

V období po porodu také mohou zaměstnankyně i zaměstnanec čerpat rodičovskou dovolenou. Ta však nesmí být delší než do 3 let věku dítěte a po tuto dobu nemají nárok na náhradu mzdy / platu. Otec-zaměstnanec i matka-zaměstnankyně jsou v období těhotenství i po porodu v ochranné době, tzn., že zaměstnavatel nesmí v této době dát výpověď zaměstnanci či zaměstnankyni na mateřské dovolené nebo při trvalé péči alespoň o jedno dítě mladší tří let.

²⁵ Srov. PŘIB, J. et al., 2002. S. 10-53.

4.4 Výchovná podpora rodiny

Pomoc při výchově dětí úzce souvisí s opatřeními na trhu práce. Aby se mohli rodiče vrátit zpět do pracovního procesu, nebo aby mohli přispívat do rodinného rozpočtu při rodičovské dovolené, je třeba, aby funkci výchovnou přebíral na dobu pracovní činnosti někdo jiný (v případě, že rodina nemá možnost pomoci v blízkém příbuzenstvu). V této kapitole sumarizují služby a zařízení určené dětem do šesti let věku (po šestém roce děti nastupují povinnou školní docházkou).

Péče o děti do tří let je poskytována trojím způsobem:

- Zdravotnickými zařízeními typu jesle,
- Podle Zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, soukromými zařízeními (poskytují individuální výchovnou péči o děti do tří let věku), nebo
- službami typu „baby-sitting“.

V péči o děti předškolního věku mohou rodiče využít:

- Mateřské školy zřízené státem,
- Mateřské školy zřízené církevními právníckými nebo jinými právníckými osobami,
- Soukromá zařízení – dle Zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání,
- Služby typu „baby-sitting“.²⁶

²⁶ Více na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí, dostupné na www.mpsv.cz, popř. Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, dostupné na www.msmt.cz.

5 NIZOZEMSKO

5.1 Vývoj rodinné politiky ve 20. Století²⁷

Oproti jiným evropským zemím nemá Nizozemsko orgán zabývající se explicitní rodinnou politikou. Toto samozřejmě nenaznačuje, že vlády a zákonodárné orgány nechali dobro rodin mimo hranice sociální politiky, právě naopak. Výhody pro rodiny jsou silně zakořeněny a pramení z vůdčích principů práv každého občana k plnému rozvoji. Nizozemská sociální politika týkající se rodin a dalších rodinných uskupení může být posuzována jako implicitní a čas od času jako nepřímá.

Nizozemsko jako sociální stát se vyvíjelo v druhé polovině 20. století ve třech periodách. Každá z těchto period přinesla změny v rodinné politice.

Nově vznikající sociální stát 1945 – 1965:

V roce 1946 byly rozšířeny příspěvky na dítě i pro první a druhé dítě všech výdělečně činných (v porovnání s rokem 1920, kdy byl poskytován příspěvek na první dítě státních úředníků, a s rokem 1939, kdy byl příspěvek až pro třetí a čtvrté dítě všech výdělečně činných). Skrze vládní politiku v letech 1945 – 1965 se upevnila nukleární rodina. Nicméně došla svých změn. Např. širší rodina a tří generační domácnosti poklesly v počtech v důsledku změn ve výrobním procesu a v zaměstnání. Počet manželství se zvýšil jako důsledek ekonomického růstu a zlepšení příležitostí v zaměstnání. Počet dětí začal klesat, ale tradiční model rodiny, pokud jde o mužské – ženské rozdělení úloh byl zachován: manžel a otec přinášel příjem, manželka a matka se starala o děti a domácnost. Přesto však v tomto období nastaly změny ovlivňující dominantní postavení nukleární rodiny. Stát se stal největším poskytovatelem sociálních služeb rodinám, ekonomický růst jim umožnil stát se více nezávislými jedna na druhé, a všechny tyto změny byly upevněny i skrze dopady sekularizace. Proces sekularizace

²⁷ Srov. DeHOOG, K. et al. *Family Arrangements and Policy in the Netherlands*. The Hague: Netherlands Family Council: National Committee for the United Nations International Year of the Family 1994, 1993. S. 7-12. ISBN 90-70815-36-2.

vytvořil nový prostor pro přijetí norem a hodnot, které dříve nebyly tolerovány ve společnosti se silnou náboženskou vírou.

Plně pečující sociální stát 1965 – 1980:

Rostla jak ekonomická, tak sociální prosperita. Prodej antikoncepce se najednou stal možným, a informace o jejím užívání se rozšířily. Televize propagovala další způsoby soužití. Rozšířil se i počet dotovaných institucí a organizací zlepšujících prosperitu a rodinný život. v různých regionech byly založeny organizace se speciálními službami na pomoc dětem z problémových rodin. Během tohoto období byla také založena Nizozemská Rada Rodiny, poradní orgán pracující s potřebami rodiny. Nové hodnoty a normy, stejně jako nové způsoby chování týkající se sexuality, manželství a rodiny se staly součástí kultury. Důležitou otázkou ve společenských debatách se stala na konci 60. let postavení žen, právo k potratu, a socializace dětí. Také se objevily různé strukturální změny související s rodinou - pokles dětí, vzrostl počet rozvodů a průměrná délka života, také se zvýšil podíl jednočlenných domácností. Zatímco na začátku tohoto období bylo nukleárních domácností 55%, ke konci období toto číslo kleslo na 40% (a v roce 1990 dokonce na 35%). Počet výdělečně činných zaměstnaných žen vzrostl. Došlo k rovnosti mezi partnery a byla rozpoznána dětská práva. Sociologové posoudili tyto vnitřně rodinné změny jako přechod od autoritářské k vyjednávací domácnosti.

Po-sociální stát, od roku 1980²⁸:

Od roku 1980 se politické debaty týkaly hlavně nákladů sociálního státu. Řešilo se, zda vyšší sociální výdaje jsou také spojeny s vyšší kvalitou života. Některými politiky byl propagován koncept „starající se“ či „zodpovědné“ společnosti, a byla požadována „společenská obnova“, zahrnující větší a zodpovědnější zapojení občanů, a zmocnění místních autorit ve vymezení potřeb a rozdělení zdrojů (byla nastavena hlavně

²⁸ Následující oddíl srov. DeHOOG, K., 1993, s. 9-11.

VanNIMWEGEN, N. et al. *Population Trends and Family Policies in the Netherlands*, 2003. [Citováno 2012-03-6]. Dostupné na http://www.ipss.go.jp/webj-ad/webjournal.files/population/2003_6/7.van.pdf.

regionální politika). Tato „nová ideologie“ se uskutečnila dvěma procesy: procesem seberealizace a emancipace. Oba dva zosobňují holandskou společnost v 80. a 90. letech 20. století.

Nizozemský stát jen velmi nerad zasahuje do soukromí. A tuto neochotu sdílí i představitelé regionální politiky. Nicméně dříve měly určité politiky vliv na demografickou situaci. Přesto však explicitní, populistická politika zde není uskutečňována. Příkladem může být zavedení finanční pomoci rodinám (přídavky na dítě). Toto bylo a stále je míněno pouze jako prostředek k ulehčení finanční zátěže rodin s dětmi a ne k podporování specifického chování (např. zvýšení porodnosti).

Utváření rodin je klíčovým prvkem života jedince. Většina lidí, hlavně ženy, svůj život přizpůsobují těmto demografickým ukazatelům. Samozřejmě, že rozhodnutí zda mít či nemít děti, ale také načasování rodičovství, je osobní záležitostí partnerů, nicméně tato rozhodnutí jsou důležitým faktorem, který kromě jiného ovlivňuje podíl na trhu práce. A právě tyto názory formovaly v 70. a 80. letech tzv. politiku „zmocňování“ a „usnadnění“, jejímž cílem bylo ulehčení rodičům zkombinovat práci a péči o rodinu. Od poloviny 80. let 20. století se tato politika posouvá ve snaze podpořit ekonomickou nezávislost a proto i zvýšení podílu na trhu práce, zvláště u žen. Abychom pochopili toto dilema mezi prací a péčí o rodinu, musíme si uvědomit, že důležitým znakem holandské společnosti je silná tradice péče o děti jejich rodiči. Rodinný model, kdy otec pracoval, a matka se starala, byl tradiční normou. V letech devadesátých zavedení otcovské a mateřské dovolené rozšířilo rodičům možnosti ke sloučení práce a rodiny. Zvýšení podílu žen na pracovním trhu zvýšilo potřebu zařízení starajících se o děti. Do této doby bylo hlídání dětí hlavně starostí rodičů, a taková zařízení byla spíše využívána za mimořádných okolností. Už od 80. let začala vláda vnímat péči o děti jako společnou zodpovědnost státu, sociálních partnerů (zaměstnavatelé a odbory) a rodičů.

5.2 The Strength of the Family

V říjnu 2010 došlo v holandské politice ke změnám. Zejména v oblasti rodinné politiky. Výraz ‚rodinná politika‘ se přestal užívat, zrušilo se The Ministry of Youth and Family (Ministerstvo mládeže a rodiny) a otázku politiky zaměřenou na rodinu převzaly: The Ministry of Health, Welfare and Sport (Ministerstvo zdravotnictví, blahobytu a sportu), The Ministry of Education, Culture and Science (Ministerstvo školství, kultury a vědy), a The Ministry of Social Affairs and Employment (Ministerstvo Sociálních věcí a zaměstnanosti). Velká část zodpovědnosti byla přesunuta na magistráty. Při magistrátech začaly být od roku 2011 zřizovány ‚Centre for Youth and Family‘ (Centra pro mládež a rodinu), která nabízejí prevenci, rady a podporu rodinám, tedy zajišťují, rozvíjejí a posilují už dostupnou podporu při výchově dětí a rodičovství.

V roce 2008 byl vydán dokument ‚Strength of the Family‘ (‚Síla rodiny‘), který v hlavních rysech popisuje hlavní priority a zaměření (v té době ještě) holandské rodinné politiky. I dnes se využívá jako směrnice sociální politiky orientované prorodinně. Po analýze aktuálního stavu rodin v Nizozemsku se stanovilo pět hlavních priorit:

- dopady rozvodu,
- vysoký průměrný věk žen při narození prvního dítěte,
- výchova dětí jako sociální otázka,
- zvýšená potřeba propojení rodinného života a práce,
- důsledky sociální exkluze a dětská chudoba.

Přesto hlavní zodpovědnost za řádné fungování rodiny nesou rodiny. Cílem vlády je zvýšení rodinné soudržnosti zavedením politiky přátelské k rodině, která se zaměřuje na následující tři oblasti:

1. Více času rodině

Je nastavena politika, která podporuje rodiče v péči a výchově dětí, pomáhá otcům, aby se více zapojili, a podporuje zaměstnávání a rozvoj příležitostí pro ženy. Rodiče by měli být schopni si vyčlenit dostatek času k plnění jejich rodičovských povinností. Proto vláda přijala několik opatření, která jim v tom pomohou, např. prodloužení rodičovské dovolené.

2. Investice do rodin

Rodiny potřebují mít dostatek peněz pro své fungování. Vláda pomáhá různými způsoby. Mezi nové finanční prostředky se zahrnují:

- V roce 2009 byl přídavek na péči o dítě přeměněn na ‚child-related budget‘. Je to testovaná dávka a její výše závisí na počtu dětí v rodině.
- V roce 2008 a 2009 obdržely magistráty 40 milionů eur na rozvoj programů, která zabrání sociálnímu vyloučení dětí. Zejména tím, že dětem umožní přidat se do sportovních kroužků či se účastnit kulturních aktivit.

3. Podpora rodičovství

Zdravé, podpůrné prostředí, ve kterém je dítě vychováváno, je pro společnost důležité. Děti by měly být vychovávány k tomu, aby byly dobrými občany, zodpovídaly samy za sebe, svoji rodinu a sociální prostředí. Proto vláda pomáhá lidem zlepšit jejich rodičovské schopnosti několika kroky, zahrnující:

- Podněty ke snížení dopadu rozvodu a zaměření se na prevenci, např. pomocí ‚rodičovského plánu‘. Ten stanovuje dohodu mezi rodiči zahrnující péči, rozvoj a vzdělávání jejich dětí.
- Poskytování dostupných informací a rad ohledně rodičovství v Centrech pro mládež a rodinu.

5.3 Ekonomická podpora rodiny

5.3.1 Finanční podpora

Jak uvádí Matějková, Paloncyová (2003) v Nizozemsku mají nárok na úhradu nákladů spojených s výchovou dětí všichni občané s trvalým pobytem. Nicméně ve srovnání s ostatními zeměmi Evropské unie jsou tyto příspěvky mnohem nižší. „Navzdory tomu, že přídavky pro velké rodiny nepokrývají reálné náklady na výchovu dětí, v Nizozemsku, byly od roku 1995 ještě zredukovány.“²⁹ Došlo ke ztrátě veřejného zájmu podporovat tradičně velké rodiny (se 3 a více dětmi).

Rodičovství z pohledu SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ:

Systém nemocenského pojištění

Žena má nárok na vyplácení příspěvků v průběhu mateřství ze zdrojů nemocenského pojištění, který jí zaručuje *Ziekwet* (Zákon o nemocenském pojištění zaměstnance).

Dávky, které jsou vypláceny ze systému nemocenského pojištění, jsou následující:

Maternity Leave (Nemocenská dávka v mateřství) – tato dávka náleží matce, pokud byla jako zaměstnankyně pokryta nemocenským pojištěním. Pokud však žena zároveň pobírá jinou sociální dávku, nemocenská dávka (z důvodu těhotenství) se sníží o výši této dávky. Matce náleží 16týdenní dovolenka, během které dostává dávky v 100% výši hrubé mzdy. Tato doba může být z důvodu nemoci nebo komplikací prodloužena na 52 týdnů.

Paternity Leave (Peněžité pomoc v otcovství) – podle zákona (*Wet Arbeid en Zorg*, 2001) má otec dítěte právo na dvoudenní dovolenku okolo porodu dítěte a na dávku ve výši 100% denní mzdy. (Knijn)

²⁹ MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. S. 118. ISBN neuvedeno.

Adoption Leave (Peněžitá pomoc v adopci) – je postavena na stejném principu jako peněžitá pomoc v mateřství a umožňuje čerpat 100% úrovně průměrné denní mzdy pro jednoho z adoptivních rodičů po dobu 4 týdnů ode dne, kdy dítě přešlo do náhradní péče nebo bylo adoptováno.³⁰

Care Leave (Desetidenní dovolená na péči o dítě) – tato dovolená zahrnuje možnost zaměstnancům na plný úvazek vybrat si 10 dnů volna na péči o nemocné dítě (nebo jiného příbuzného). Musí však prokázat, že pouze oni se o partnera, dítě nebo rodiče mohou postarat. Zákon zaručuje, že během dovolené bude pracovníkovi vypláceno alespoň 70% jeho mzdy (a minimálně 100% minimální mzdy za hodinu).³¹

Parental Leave (Rodičovská dovolená)

Rodičovská dovolená staví na stejných právech matky i otce (do té doby dokud jsou zaměstnání). Nicméně v Nizozemsku není ze zákona poskytována placená rodičovská dovolená. Může být však poskytována zaměstnavatelem. Rodič má právo na dovolenou po dobu, která nepřekračuje 13ti násobek průměrné pracovní doby do 8 let věku dítěte. Délka dovolené však musí být maximálně půl roku v kuse.

Child benefits (Přídavek na dítě)

Přídavky na dítě náleží rodině do 18 let věku dítěte. Nevztahuje se k příjmům rodičů, je to jednotná sazba, je vyplácena za čtvrtletí a není zdanitelná. Většinou je vyplácena matce, pokud si rodiče nezvolili jinak. Děti mezi 16 a 17 lety dostávají příspěvek pod podmínkou, že studují nebo nejsou schopni pracovat.

³⁰ MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. 2003, S. 119.

³¹ KNIJN, T. *Social and Family Policy: The case of the Netherlands*. Utrecht: Dept. Of Interdisciplinary Social Science. [Citováno 2012-03-20]. Dostupné na <http://www.york.ac.uk/inst/spru/research/nordic/nethpoli.pdf>.

Tabulka 3 Výše přídatku na dítě

Věk dítěte	Výše přídatku (eur / čtvrtletí)
Do 6 let	194,99
Od 6 do 11 let	236,77
Od 12 do 18 let	278,55

Zdroj: Knijn, T. S. 20. / Short survey of social security.

Dvojnásobné množství prostředku přináleží invalidnímu dítěti do 16 let, invalidnímu a nezaměstnanému ve věku 16 a 17 let, a studentovi v případě vyššího vzdělávání či přípravy na budoucí povolání ve věku 18 až 24 let, pokud si nenárokuje studentské stipendium.

Child budget

Je to vládní kompenzace pro rodiny s určitým příjmem. Stupňuje se podle počtu a věku dětí.

Tabulka 4 Výše ‚child budget‘ podle počtu dětí

Počet dětí	Maximální výše dávky v eurech za 1 rok
1	1 011
2	1 466
3	1 826
4	2 110
5	2 299

Zdroj: Short survey of social security

Za každé další dítě se navýší o 189 eur ročně.

Pro děti ve věku 12 – 15 let: navýšení o 231 eur ročně

Pro děti ve věku 16 a 17 let: navýšení o 296 eur ročně

PŘÍSPĚVKY SOCIÁLNÍ POMOCI

Jak uvádí Matějková, Paloncyová (2003) s existencí rodiny úzce souvisí i příspěvky sociální pomoci, jako jsou vyrovnávací příspěvek a národní sociální podpora.

Národní sociální podpora „poskytuje finanční pomoc všem trvale pobývajícím občanům Nizozemska, jejichž příjem (společně s příjmem partnera) nedosahuje úrovně finančních zdrojů potřebnou ke krytí základních životních nákladů.“³²

The Supplementary Benefits Act (Vyrovnávací příspěvek) se poskytuje rodině, jejíž příjmy jsou menší než sociální minimum a matka pobírá příspěvek v těhotenství a mateřství.

DAŇOVÁ POLITIKA

V roce 2001 byl přijat *Wet Inkomstenbelasting* (Zákon o dani z příjmu) a s ním i několik změn. Byly zavedeny daňové dávky, o které se snižuje čistá částka daně (např. dávka za dítě žijící s osamělou osobou, dávka osamělému rodiči apod.). Je možnost uplatnit odpočet z daní za péči o člena rodiny. Nelze však uplatnit odpočitatelné položky od základu daně na poplatníka, manželku ani dítě.

5.3.2 Opatření na trhu práce

V Nizozemsku mají lidé pracující na částečný úvazek skoro stejná práva jako lidé pracující na plný úvazek. Proto mnoho holandských matek upřednostňuje práci na částečný úvazek, a věnují se tak více rodině. V Nizozemsku totiž stále přetrvává tzv. breadwinner model (otec je živitel rodiny). Stejně jako v České republice mají rodiče nárok na mateřskou/otcovskou/rodičovskou dovolenou a další dávky a příspěvky vyplácené z nemocenského pojištění (více v Kapitole 4.3.1). V souvislosti s těmito příspěvky mají zaměstnanci dle *Working Hour Adjustment Act* (Zákon o úpravě pracovních hodin) nárok na prodloužení pracovní doby za účelem získání vyššího platu, a zaměstnanci, kteří se chtějí více věnovat rodině, si mohou zkrátit pracovní dobu. Díky tomu mohou občané úspěšně zvládat propojení pracovního a rodinného života.³³

³² MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. 2003, S. 120.

³³ Srov. KNIJN, T. S. 10-13.

5.4 Výchovná podpora rodiny

Vydáním Law Basic Provision Childcare (2005, Zákon o poskytování péče o děti) se změnila role státu v péči o děti. Do té doby byla péče sdílena mezi státem, zaměstnavateli a rodiči. Tento zákon má za snahu změnu systému na rodiče - spotřebitelé, kteří využívají trh poskytující péči o děti. Nicméně organizace a financování této péče byla a je pořád složitá. V tuto chvíli jsou centra poskytující péči o děti předškolního věku, soukromá, ale městské úřady mají pravomoc kontrolovat jejich kvalitu. Vesměs však přetrvává názor, že o děti se mají starat rodiče, popř. prarodiče či dětské pečovatelky.³⁴

³⁴ ALKON, D. BURKE, E. *The Netherlands: Gender, Work and Family Issues*. Tulane University. Published December 10 2010. [Citováno 2012-3-21]. Dostupné na <http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/netherlands/policies.html>.

6 KOMPARACE

Tendence nizozemského vládního aparátu nezasahovat do rodinného života více než je nutné, by se mohla zdát jako nezájem ze strany státu, nicméně vidíme, že tento postoj je udržitelný, že při provázanosti rodinné politiky s ostatními oblastmi sociální politiky, dochází ke zplnomocnění rodiny starat se z větší míry sama o sebe. To si samozřejmě žádalo rozsáhlou reformu, která byla započata již po druhém demografickém přechodu, ale v této době Česká republika bohužel nedisponovala volností v těchto oblastech. Nizozemsko mělo celé 20. století na reformu své sociální politiky, a prošlo si řadou změn, než se ustálila nynější forma, a i ta se stále obměňuje v reakci na změny životního stylu.

Je jasné, že průměrná česká rodina bude mít trochu jiné potřeby než ta holandská. Za prvé, je velký rozdíl žít zde a v Nizozemsku, nejen z hlediska ekonomického, ale i kulturního, a za druhé, liší se i nabídka možností pro rodinu. Tato kapitola by měla obsahovat srovnání pomoci/podpory rodině, na základě kritérií, které jsem si stanovila jako důležité z hlediska sociální práce. Co je cílem rodinné politiky? Podpořit fungování rodiny, a pomoci jí ve výchově a péči o děti. Zjednodušeně řečeno, jelikož cíle jsme si definovali již v 2. Kapitole. A funkčnost rodiny se mimo jiné hodnotí podle toho, zda a do jaké míry je rodina schopna naplňovat její základní funkce. Tedy funkci biologicko-reprodukční, emocionální, socializačně-výchovnou, a ekonomicko-zabezpečovací. Právě podle toho, jakými prostředky jednotlivé státy podporují rodinu v naplňování těchto funkcí, budu hodnotit.

Dalo by se říci, že stát nemá vliv na vztahy uvnitř rodiny, např. na tom, zda a jak rodiče poskytují emoční podporu svým dětem, do jaké míry se podílí na jejich výchově apod. Nicméně i v tomto případě se může stát jakýmsi způsobem angažovat. Protože jaký smysl bude mít, když rodiče budou od rána do večera pracovat, aby si vydělali na slušný život, a děti jim zatím budou hlídat babičky nebo chůvy, popř. učitelky ve školce? Pro zdravý rozvoj dítěte je velmi důležitý kontakt s vlastními rodiči. Myslím si tedy, že opatření na trhu práce, která umožní rodičům, zejména matkám malých dětí, více se rodině věnovat, jsou potřebná, jelikož určitě pomáhají v naplňování jednotlivých funkcí. Velmi prospěšné bylo tedy zavedení Working Hour Adjustment Act (Zákon o úpravě pracovních hodin), které umožňuje rodičům v Nizozemsku, upravit si pracovní hodiny tak, aby mohli trávit dostatečný čas se svými dětmi, navazovat s nimi pevná

pouta, ale zároveň, když je potřeba, také si přivydělat něco navíc. V České republice nemusí zaměstnavatel proplácet přesčasy, pokud to není ošetřeno již ve smlouvě, proto často musí brzy nastoupit do zaměstnání i matka na rodičovské dovolené, aby si rodina udržela určitý životní standard. Náklady na péči o děti jsou vysoké, čím více dětí, tím se snižuje životní úroveň rodiny. Proto si partneři dvakrát rozmyslí, kolik dětí budou mít. Ačkoliv podle demografických údajů vidíme, že porodnost klesá, ani jedna země explicitně nevyjadřuje svými programy podporu vícečetných rodin. V Nizozemsku již od 90. let 20. století docházelo k postupnému snižování výše dávek podle počtu dětí. Podle současných předpovědí je zřejmé, že pokud se nezvýší buď počet narozených dětí, nebo příchod imigrantů, česká populace klesne v dalších 50 letech na polovinu své hodnoty. A to samé hrozí většině evropských států. Je tedy jasné, že je potřeba podporovat mladé lidi (mladé páry) k založení rodiny.

V Nizozemsku mají rodiče vyživovací povinnost do 21 let, ale příspěvky na děti, a další úlevy dostávají pouze do jejich 18 let. Tím vzniká období, kdy jsou rodiče povinni se starat o své děti, ale častokrát na to nemají finance. Mladí lidé na vysokých školách jsou nuceni najít si práci, aby se mohli postarat o své náklady na studium. v Nizozemsku je běžné, že se děti v 18 letech přestěhují do vlastního bydlení (myšleno do podnájmu, pryč od rodičů) a starají se o sebe sami. Pozitivním faktorem je, že se brzy osamostatní, naproti tomu v České republice je většina vysokoškolských studentů finančně závislá na svých rodičích. Je sice běžné najít si při studiu práci na částečný úvazek či brigádu, ale ne tolik jako v Nizozemsku. Další překážkou pro studium na vysoké škole může být i značně vysoké školné, které se na holandských univerzitách platí. Na tomto je vidět, že rodinná politika je průřezová, jelikož opatření provedená v jiných resortech se velmi často dotýkají právě rodiny. Sice můžeme říci, že studium na vysoké škole v České republice je jednodušší právě z hlediska toho, že se neplatí školné, a tudíž není na rodičích taková finanční zátěž, na druhou stranu však, vysoké školství v Nizozemsku je úplně na jiné úrovni. Ale tady už zacházíme do oblasti, která není předmětem našeho zájmu. Jenom je zajímavé toto zmínit.

Dále vidíme, že péče o předškolní děti je u nás více propracovaná, jelikož v Nizozemsku jsou dětská centra velmi drahá a jsou převážně ve větších městech, na druhou stranu však ani u nás se mnohokrát nedostává míst pro děti ve věku 3-4 let z důvodu nízké kapacity takových zařízení, a proto musí matky, buď zůstat s dítětem

doma, nebo hledat jiné možnosti řešení (např. soukromá zařízení), která je vyjdou také na velké částky. Proto se mi zdá výhodné upravit si pracovní poměr tak, aby matka mohla přispívat do rodinného rozpočtu, a zároveň se velkou měrou podílet na výchově svých dětí. Zdá se, že takový systém nastavený v Nizozemsku funguje už několik let. Při takovémto srovnávání si musíme hlavně uvědomit, že pracovní trh v Nizozemsku je jiný než v České republice.

Svojí politikou zaměstnanosti dosáhla nizozemská vláda jedné z nejnižších měr nezaměstnanosti mezi evropskými zeměmi, zejména svými vládními programy na integraci cizinců a zapojení mladých lidí do 20 let na trhu práce (těch, kteří nepokračují v dalším vzdělávání). Možná i proto, že většina populace má stabilní práci, jsou prostředky finanční pomoci tak malé. Aby se naplnily cíle zplnomocnění rodiny dané v dokumentu „The Strength of the Family“, je právě potřeba podpory na trhu práce. Myslím si, že takové změny, které by přinesly otcům-zaměstnancům i matkám-zaměstnankyním určitou volnost na pracovním trhu by se hodily i u nás, nicméně toto nejde zrealizovat ze dne na den, už kvůli jiné mentalitě českého národa.

Nechci srovnávat výši příspěvků těchto zemí, jelikož tyto částky již byly uvedeny, a není úplně nutné říkat, kde dostávají více peněz a proč. Jenom bych chtěla zmínit, že ačkoli jsou u nás částky příspěvků vyšší (úměrně k životnímu stylu), stále to není některým občanům dost. Možná by tedy bylo potřeba podívat se, z jakých důvodů. Jestli je potřeba reformy v jiné oblasti, která se až tak zřejmě netýká rodinné politiky, ale její výsledky by přinesly podporu právě rodinám, nebo zdali je vhodné zvýšit výši příspěvků a nechat rodiny stále více se spoléhat na stát. Přímá finanční podpora s sebou tedy nese klady i záporny. Klady v tom smyslu, že jak už jsem zmínila, narození dítěte je velkou finanční zátěží pro mladé rodiny, a tedy peněžní pomoc se velmi hodí pro pořízení vybavy pro děti apod. (v tom vidím velikou výhodu porodného, ačkoliv už i v České republice se tento příspěvek snižuje a je poskytován pouze prvorodičkám). A záporny se mohou objevit v tom, že se mnoho rodin upne na tento finanční zdroj a nebude schopno se uplatnit na trhu práce, třeba z pouhé lenosti.

V Nizozemsku si také prošli obdobím vysokých příspěvků rodinám s dětmi, ale tento postoj se postupně měnil, až do podoby, jakou vidíme dnes. A to díky tomu, že systém měl čas se změnit. Bylo již psáno, že sociální politika Nizozemska se měnila v průběhu několika desetiletí, zatímco ta česká mohla svůj přirozený vývoj započít

teprve před dvaceti lety. Doufejme tedy, že se bude pořád postupně vyvíjet, až se ustálí na takovém bodě, který bude prospěšný pro všechny, jak pro stát, tak pro rodinu / občana.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo vyznačit rozdíly mezi Českou republikou a Nizozemskem z hlediska finančního zabezpečení a trhu práce, a zhodnotit jejich klady a zápory z hlediska toho, co je důležité pro sociální práci.

Při naplňování mého cíle jsem narazila na určité těžkosti. Zejména při získávání informací o Nizozemsku. Jelikož zákony, které se týkají mé oblasti, jsou pouze v holandštině, byla jsem nucena se spolehnout na zdroje v angličtině, které však nebyly moc obsáhlé. Přesto doufám, že jsem všechny informace našla aktuální a přesné. V textu si můžete povšimnout nestejně skladby v české a nizozemské části, zejména, co se týká finanční podpory rodinám. Je to z toho důvodu, že každá země vyplácí dávky z různých rozpočtů, a zdroje, ze kterých jsem čerpala, se na sebe neodkazují, i přesto je možné využít tyto části ke srovnání bez větších potíží.

V předchozí kapitole jsem se snažila podat srovnání některých skutečností, zejména opatření na trhu práce, a jak tato opatření podporují naplňování funkcí rodiny. Přestože tyto země staví na rozličných základech a vychází z rozdílných kulturních prostředí, je jasné, že podpora rodiny hraje velkou roli v politice daných zemí. Ačkoliv je poskytována trochu jiným způsobem a s jinými cíly. Obě jsou to demokratické země, členské země Evropské unie, podléhající trendům změn ve společnosti, a snažící se o prosperitu státu. Nemohu dát jasnou odpověď na to, kde je výhodnější založit rodinu. Je zřejmé, že česká rodina, by měla problém v holandské společnosti, pokud by se do ní přistěhovala, a ta holandská v české společnosti. Možná lze tak trochu říci, že založení rodiny je víceméně výhodnější v Nizozemsku, ale pouze za předpokladu, že rodiče umí holandsky (nelépe jsou Holanďany), mají zajištěnou práci na území Nizozemska, bydlení a vyřešenou otázku toho, kdo se bude starat o děti, pokud bude muset matka do zaměstnání.

Tato práce neměla za cíl stanovit řešení, která by mohla být využita ke zlepšení situace rodin v Česku a Nizozemsku. I když z toho nějaké alternativy mohou vyplynout, chtěla jsem pouze srovnat aktuální podporu rodin v těchto státech, za účelem poznání jejich systémů rodinné politiky. Pokud to někoho povede (mne nevyjímaje) k dalšímu zkoumání, dosáhla jsem většího úspěchu, než bych čekala.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné publikace

DeHOOG, K. et al. *Family Arrangements and Policy in the Netherlands*. The Hague: Netherlands Family Council: National Committee for the United Nations International Year of the Family 1994, 1993. ISBN 90-70815-36-2.

MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích I*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003. ISBN neuvedeno.

MATĚJKOVÁ, B. PALONCYOVÁ, J. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích II*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004. ISBN neuvedeno.

MIKOVÁ, M. VAŠEČKA, I. Srovnávací analýza systému sociální pomoci v České a Slovenské republice po roce 1989. In POTŮČEK, M. RADIČOVÁ, I. *Sociální politika v Čechách a na Slovensku po roce 1989*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-622-8.

POLÁKOVÁ, O. Rodinná politika. In KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2005. 3. Přepřacované vydání. ISBN 80-7357-050-5.

POTŮČEK, M. *Křížovatky české sociální reformy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-70-2.

POTŮČEK, M. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-01-X.

PŘIB, J. et al. *Mateřská a rodičovská dovolená*. Praha: GRADA Publishing, 2002. ISBN 80-247-0216-9.

Elektronické zdroje

ALKON, D. BURKE, E. *The Netherlands: Gender, Work and Family Issues*. Tulane University. Published December 10 2010. [Citováno 2012-3-21]. Dostupné na <http://www.tulane.edu/~rouxbee/soci626/netherlands/policies.html>.

Central Bureau voor de Statistiek. Dostupné na www.cbs.nl.

Český statistický úřad. Dostupné na www.czso.cz .

Family policy. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut. [Citováno 2012-03-6]. Dostupné na <http://www.sejn.nl/youthpolicy/Factsheets/Family%20Policy.pdf>.

Integrovaný portál MPSV. Dostupné na <http://portal.mpsv.cz/soc>.

KNIJN, T. *Social and Family Policy: The case of the Netherlands*. Utrecht: Dept. Of Interdisciplinary Social Science. [Citováno 2012-03-20]. Dostupné na <http://www.york.ac.uk/inst/spru/research/nordic/nethpoli.pdf>.

Ministerstvo financí České republiky. Dostupné na www.mfcr.cz.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na www.mpsv.cz.

Národní koncepce rodinné politiky. Praha: MPSV, 2005. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf.

Národní zpráva o rodině. Praha: MPSV, 2004. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf.

Rodinná politika na úrovni krajů a obcí. Praha: MPSV, 2008. [Citováno 2012-03-14]. Dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf. IBSN 978-80-86878-82-9.

Short survey of social security. [Citováno 2012-03-20]. Dostupné na <http://www.government.nl/documents-and-publications/leaflets/2011/06/30/short-survey-of-social-security-in-the-netherlands-1-july-2011.html>.

The Strength of the Family. Family policy document 2008. [Citováno 2012-03-8]. Dostupné na <http://www.nji.nl/youthpolicy/Publications/The%20Strenght%20of%20the%20Family.pdf>.

VanNIMWEGEN, N. et al. *Population Trends and Family Policies in the Netherlands*, 2003. [Citováno 2012-03-6]. Dostupné na http://www.ipss.go.jp/webj-ad/webjournal.files/population/2003_6/7.van.pdf.

Zákony

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů.

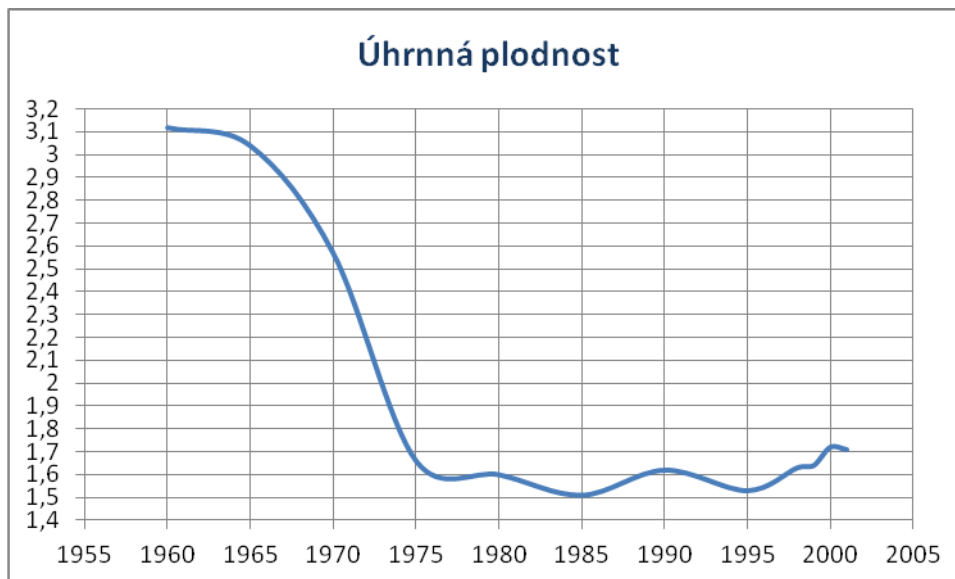
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I – Grafy demografického vývoje

Příloha II – Státní sociální podpora, tabulky výše dávek

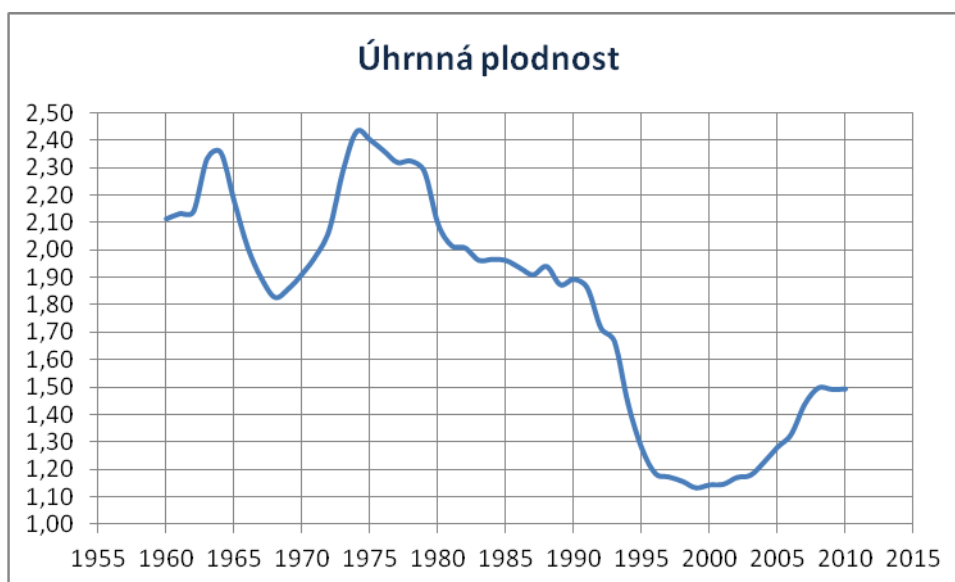
PŘÍLOHA I

Graf 1 Úhrnná plodnost Nizozemsko

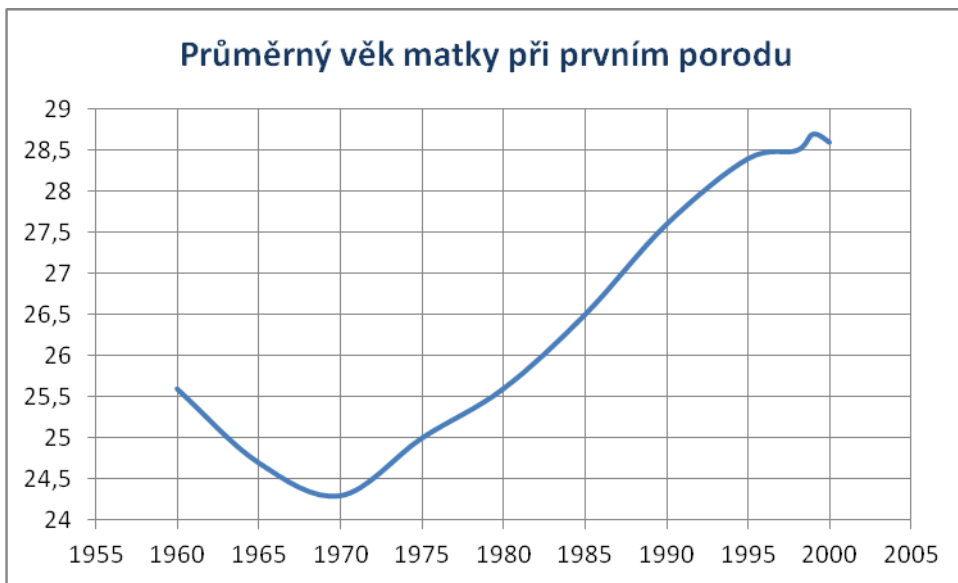
Zdroj: Central Bureau voor de Statistiek, www.cbs.nl

Graf 2 Úhrnná plodnost Česká republika

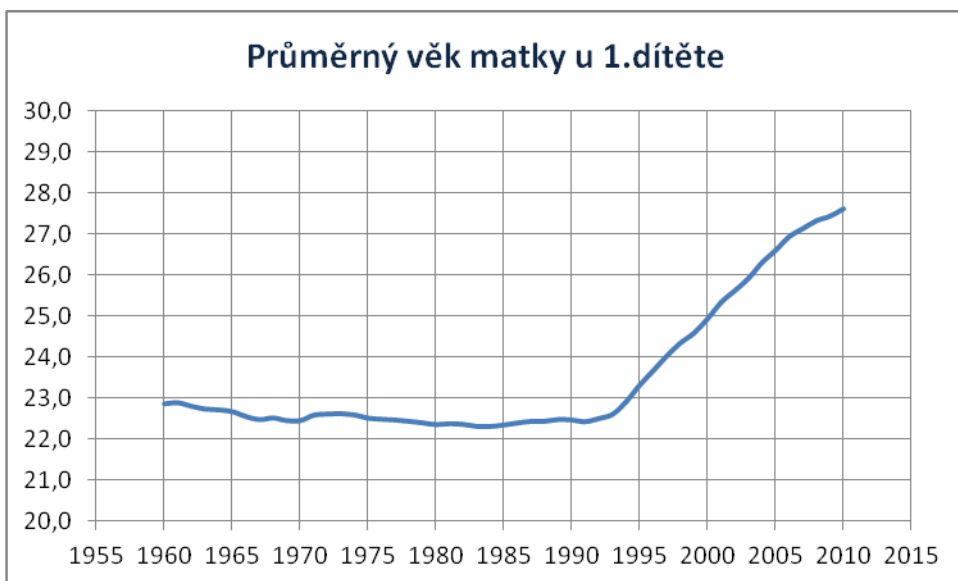
Zdroj: Český statistický úřad, www.czso.cz

Graf 3 Věk matky při narození prvního dítěte Nizozemsko

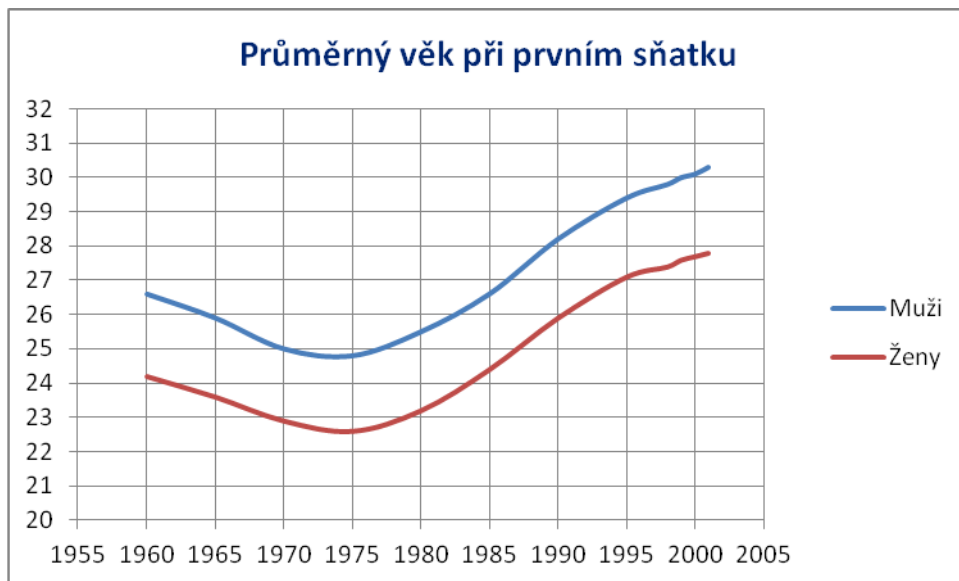
Zdroj: CBS, www.cbs.nl

Graf 4 Věk matky při narození prvního dítěte Česká republika

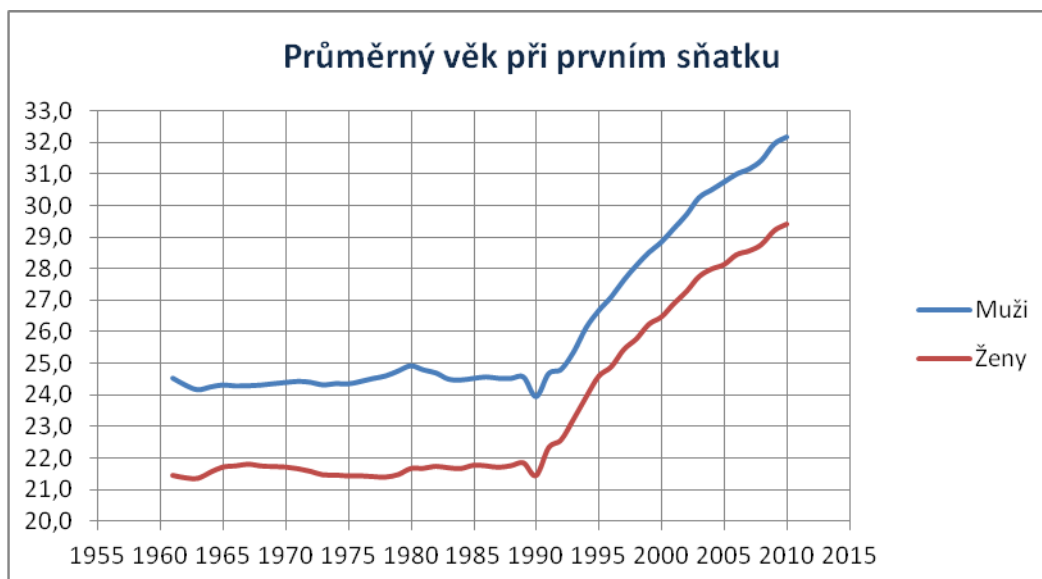
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

Graf 5 Průměrný věk při uzavření sňatku Nizozemsko

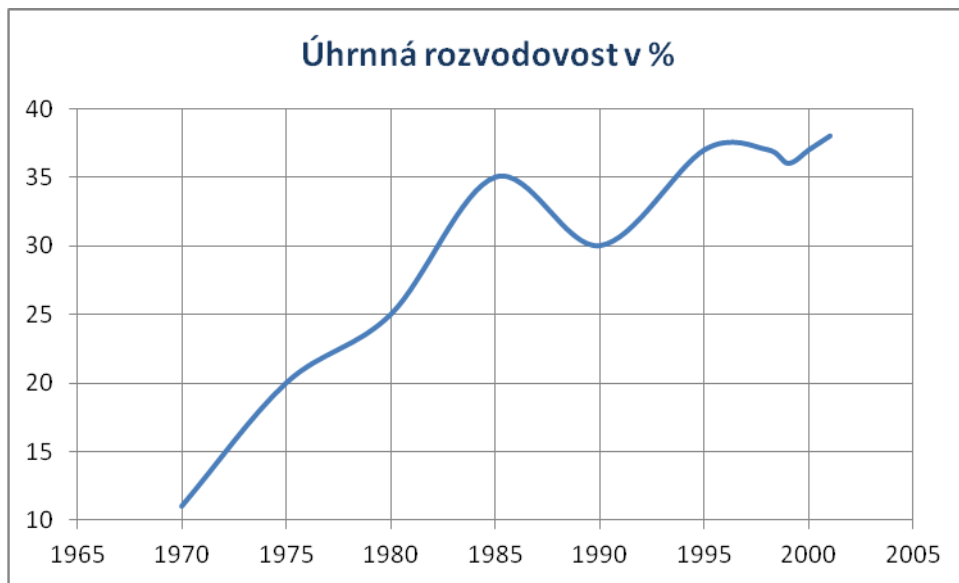
Zdroj: CBS, www.cbs.nl

Graf 6 Průměrný věk při uzavření sňatku Česká republika

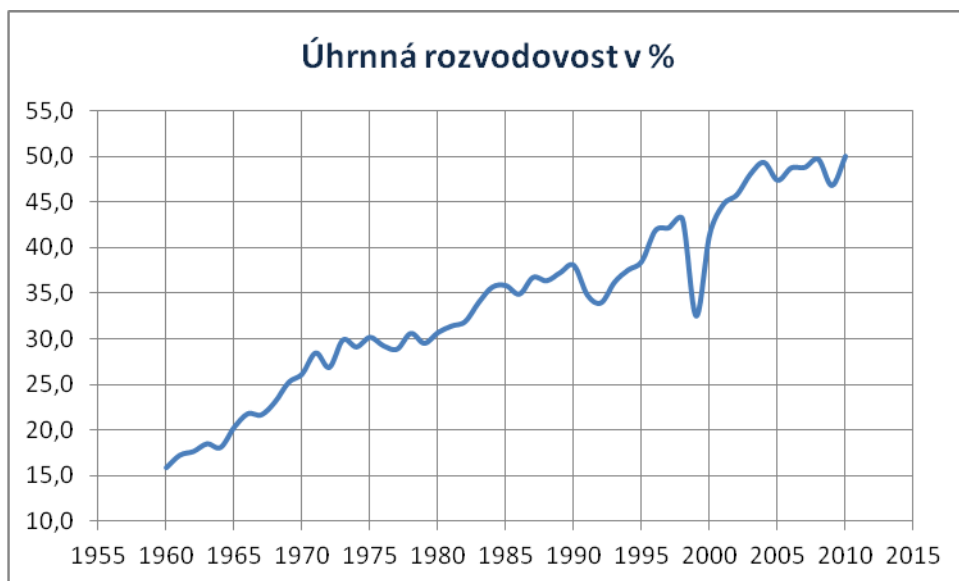
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

Graf 7 Úhrnná rozvodovost Nizozemsko

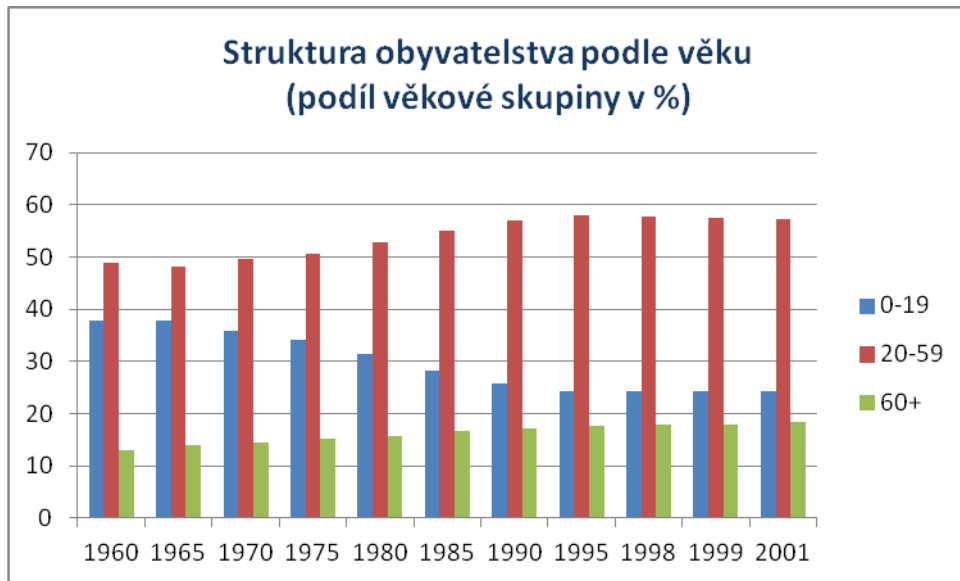
Zdroj: CBS, www.cbs.nl

Graf 8 Úhrnná rozvodovost Česká republika

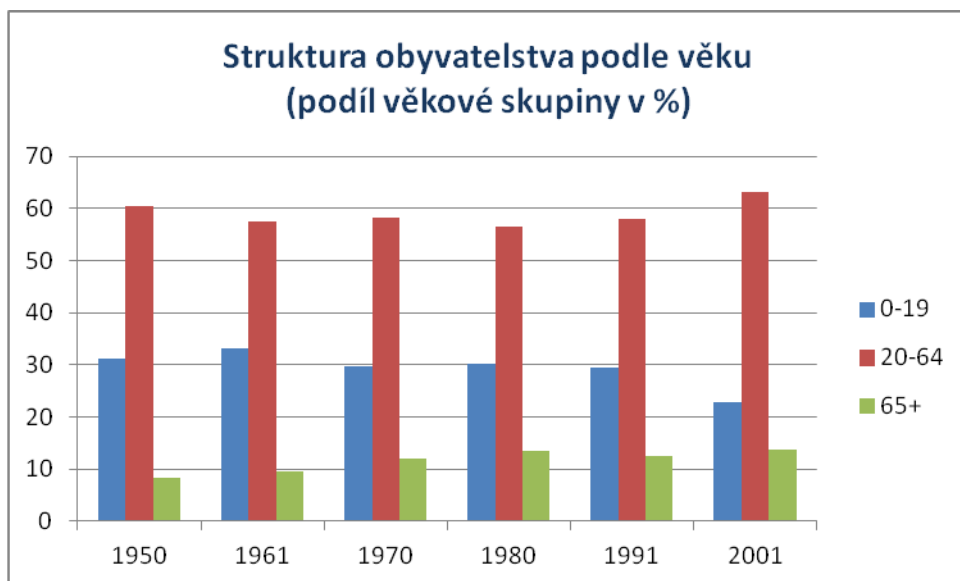
Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz

Graf 9 Struktura obyvatelstva podle věku Nizozemsko

Zdroj: CBS, www.cbs.nl

Graf 10 Struktura obyvatelstva podle věku Česká republika

Zdroj: ČSÚ, www.czo.cz

PŘÍLOHA II

V této příloze více popisuji některé dávky, kterým jsem se z důvodu plynulosti textu tolik nevěnovala, konkrétně dávky plynoucí ze systému nemocenského pojištění a dávky péčovské péče.

Systém sociálního zabezpečení – sociální pojištění

Dávkami plynoucí ze systému nemocenského pojištění jsou:

- Vyrovňovací příspěvek - ten náleží ženě, která v důsledku těhotenství nemůže vykonávat svou současnou práci a byla převedena na práci jinou, při níž dosahuje nižšího započitatelného příjmu.
- Peněžitá pomoc v mateřství hmotně zabezpečuje ženy – zaměstnankyně v posledním období před porodem a po dobu mateřství v době mateřské dovolené.³⁵ Poskytuje se po dobu 28 týdnů mateřské dovolené, a to od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu. Výše této dávky činí 69% denního vyměřovacího základu, a poskytuje se za kalendářní dny.
- Na ošetrovné má nárok zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu ošetřování nemocného člena domácnosti, nebo péče o zdravé dítě mladší 10 let, protože školské nebo dětské zařízení bylo uzavřeno, dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje, sama onemocněla. Podpůrní doba činí nejdéle 9 kalendářních dnů.³⁶

Dávky péčovské péče

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte – nárok vzniká dítěti svěřeného do péčovské péče a trvá do dosažení zletilosti, nejdéle do 26 let věku nezaopatřeného dítěte, které žije ve společné domácnosti s osobou, která před jeho dosažení zletilosti byla jeho pěstounem. Výše příspěvku je stanovena součinem životního minima dítěte a koeficientu 1,4, v případě nezaopatřeného dítěte je koeficient 2,3. V případě dítěte se zdravotním postižením se koeficient, kterým je životní minimum násobeno zvyšuje podle stupně závislosti na pomoci jiné osoby.

³⁵ PŘIB, J. et al. 2002, s.70.

³⁶ MPSV, [Citováno 2012-03-22] dostupné na www.mpsv.cz/cs/7#dsn.

Tabulka 2 Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči podle věku a zdravotního stavu dítěte (stupně závislosti dítěte na pomoci jiné osoby) měsíčně v Kč				
Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě	Ve stupni závislosti I	Ve stupni závislosti II	Ve stupni závislosti III nebo IV
	Koeficient 2,3	Koeficient 2,35	Koeficient 2,90	Koeficient 3,10
Do 6 let	4 002	4 089	5 046	5 394
Od 6 do 15 let	4 922	5 029	6 206	6 634
Od 15 do 26 let	5 635	5 758	7 105	7 595

Zdroj: MPSV ČR, http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Odměna pěstouna – náleží pěstounovi, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče, a to až do zletilosti dítěte nebo do doby, dokud má dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Jeho výše je stanovena součinem životního minima jedince a koeficientu 1,0 za každé svěřené dítě. Na odměnu pěstouna ve zvláštních případech má nárok pěstoun, který má svěřeny 3 děti a více nebo jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby (stupeň závislosti II, III a IV). Odměna je stanovena součinem částky životního minima jedince a koeficientem 5,5, a za každé další svěřené dítě se zvyšuje o 0,5 životního minima jedince a o 0,75 jedná-li se o dítě se stupněm závislosti II, III nebo IV.

Tabulka 3 Výše odměny pěstouna

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna (Kč / měsíc)
1	3 410
2	6 820
3 nebo 1 závislé na pomoci jiné Osoby ve stupni II, III, IV	18 755
4	20 460

Zdroj: MPSV ČR, http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pestounska_pece

Příspěvek při převzetí do péče – je to jednorázová dávka, na kterou má nárok pěstoun při převzetí dítěte do pěstounské péče. Výše příspěvku se liší věkem dítěte (tabulka 5).

Tabulka 4 Výše příspěvku při převzetí do péče

Věk dítěte	Výše příspěvku (Kč)
Do 6 let	8 000
Od 6 do 15 let	9 000
Od 15 do 18 let	10 000

Zdroj: Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla – nárok na tento příspěvek má pěstoun, který má v pěstounské péči alespoň 4 děti. Je určen na zakoupení nebo opravu osobního motorového vozidla, které není využíváno pro výdělečnou činnost. Její výše činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na jeho opravu, nejvýše pak 100 000 Kč.

ABSTRAKT

KLEPÁČKOVÁ, O. *Srovnání rodinné politiky Nizozemska a České republiky po roce 2000*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce J. Šetek.

Klíčová slova: rodina, rodinná politika, Česká republika, Nizozemsko, sociální zabezpečení, trh práce

Bakalářská práce se zabývá srovnáním rodinné politiky ve dvou evropských zemích, České republice a Nizozemsku. Popisuje vývoj rodinné politiky ve 20. století, demografické změny, které jej ovlivnily, a uvádí dva důležité dokumenty „Národní koncepci rodinné politiky“ a „The Strength of the Family“, které řeší směřování těchto politik v posledních letech. Součástí je přehled ekonomické podpory ze strany státu, tedy na jaké dávky a úlevy mají rodiny nárok. Krátce se také zabývá možnostmi mimorodinné péče o děti. Poslední kapitola „Komparace“ si klade za cíl zhodnotit, do jaké míry trh práce a finanční pomoc podporují rodinu v plnění jejich funkcí.

ABSTRACT

Comparison of family policies Netherlands and the Czech Republic after 2000

Key words: family, family policy, Czech Republic, Netherlands, social security, labor market

The thesis deals with comparison of family policies in two European countries, the Czech Republic and Netherlands. It describes their development in 20th century affected by demographic changes, and presents two important papers, “Národní koncepce rodinné politiky” and “The Strength of the Family”, which deal with aiming of these policies in recent years. The thesis includes review of state economic support, which means benefits and concessions family is eligible for. It shortly deals with opportunities in child care. The last chapter “Comparison” assess’ in what way labour market and financial support helps family in fulfilling its functions.